

Demokratski Trst pokazal pot

(Izjava Slovenske skupnosti)

V torek, 15. t. m., se je sestal na redni seji Izvršni odbor Slovenske skupnosti, ki je proučil sedanji politični položaj in hkrati obravnaval organizacijska vprašanja v zvezi z bližnjim občnim zborom Slovenske skupnosti.

Izvršni odbor je z zadovoljstvom ugotovil, da je protifašistična manifestacija z dne 14. t. m., ki sta jo organizirali tržaška občina in tržaška pokrajinska uprava in za katero je dala pobudo tudi mladinska skupina Slovenske skupnosti, odlično uspela. S to mogočno manifestacijo, ki so jo podprle vse demokratične politične stranke, delavski sindikati in demokratične mladinske organizacije, sta Trst in njegova pokrajina dostojno, vendar zelo odločno odgovorila na fašistična izzivanja in na poskus, da se fašizem v naših krajih kakorkoli ponovno uveljavi. Slovenska skupnost je prepričana, da je ta manifestacija dokazala, kako so demokratične stranke kljub svojim tudi globokim razlikam trdno odločene najti skupen jezik in skupen nastop, kadar gre za obrambo s krvjo in trpljenjem pridobljenih demokratičnih svobod.

Slovenska skupnost, ki se je protifašistične manifestacije udeležila z vsemi izvoljenimi predstavniki ter s številnimi svojimi člani in volivci, meni, da predstavlja ta za zgodovino tržaškega mesta gotovo izreden dogodek tudi jasen dokaz, da hoče italijansko in slovensko prebivalstvo nadaljevati in utrjevati proces mirnega medsebojnega sožitja in prijateljskega sodelovanja, ob strogem spoštovanju pravic obeh skupnosti. Zaradi tega izraža Slovenska skupnost upanje, da bodo tudi osrednje oblasti v Rimu to jasno izraženo voljo upoštevale in končno sprejele vse tiste ukrepe, ki so potrebni, da se nereseni manjšinski problemi začno čimprej urejevati. Osrednje oblasti te neresene manjšinske probleme že poznajo, saj so bili pred kratkim ponovno pojasnjeni, in sicer s spomenico, ki je bila naslovljena na ministrskega predsednika Colomba.

Protifašistična manifestacija je dalje zgovorno dokazala, da hoče ogromna večina tržaškega prebivalstva, naj se nadaljuje z naporji za še boljše odnose, za še globlje sodelovanje na vseh ravneh s sosedno republiko Jugoslavijo. Manifestacija je pokazala, kako ogromna večina prebivalstva Trsta in njegove pokrajine odločno obsoja ne samo fašistične kroge, ki so odkrito proti poglobitvi prijateljskih odnosov med sosednima državama, ampak tudi vse tiste, ki pod pretvezo obrambe od nikogar ogroženih državnih koristi umetno ustvarjajo neke ozemeljske probleme med dvema državama, s čimer upravičeno povzročajo reakcijo prizadete strani.

Slovenska skupnost meni, da je treba tudi te kroge, ki vsaj formalno delujejo pod

NOVI NEMIRI IN STAVKE V ITALIJI

Zdaj v predbožičnem času je zajel Italijo nov val nemirov in stavk. V Milanu je prišlo v nedeljo do nedovoljenih manifestacij skrajnolevih in skrajnodesnih skupin, ki so se tudi spoprijele in se začele pretepati. Policija jih je skušala razpršiti, pri tem pa je našel nenadno smrt neki skrajni levičar, študent. Umril je na poti v bolnišnico. Zdravniki niso našli na truplu nobene rane, kot so izjavili, in diagnoza se je glasila: smrt od srčne kapi. Baje ga je zadela kap, ko ga je neki policist udaril z gumijevko ali z lesenim tolkalom. Verjetno od strahu ali razburjenja. Točen vzrok smrti bo dognala avtopsija, tako vsaj upajo.

Ta nesrečni dogodek je seveda še povečal napetost med nasprotujočimi si levimi in desnimi skrajneži, ki so v nedeljo oboji »obujali spomin« na 16 žrtev atentata pred letom dni v milanski Agrarni banki, ki jih imajo baje na vesti anarhisti. Seveda pa je bil to samo izgovor za obe strani, da sta lahko spet mobilizirali svoje demonstrante in udrihače ter jih poslali na ceste, da bi tako dokazovali svojo navzočnost, svojo pripravljenost na revolucijo in za prevzem oblasti. Pri tem se oboji zanašajo na nasilni prevrat. Novofašisti upajo na kak vojaški udar, ki bi ga podprli in mu ustvarili politično podlago, po vzgledu v Grčiji ali še bolje pri ranjem Mussoliniju.

Nastope desnih in levih skrajnežev pa zelo olajšuje in celo izziva vlada s svojo že kar neverjetno pasivnostjo. Včasih imamo občutek — in ne samo mi, ampak vsa javnost v Italiji — da oblasti v naši državi sploh ni več, ampak da lahko vsakdo počenja, kar se mu zdi. Zdi se, da je vlada prekrizala roke in da so se tudi politične stran-

ke odpovedale svoji vlogi, da vodijo politiko in izražajo ljudsko voljo. To vlogo so prepustile sindikatom ali bolje njihovim bolj ali manj anonimnim voditeljem, ki ne nosijo nobene odgovornosti za politično dogajanje in ga zato tem bolj sproščeno vodijo in si pri tem manejo roke, presenečeni nad tem, kako lahko so prišli do važne politične vloge. Celo parlament je stopil v senco. Danes se skupine pritiska mimo strank in parlamenta obračajo na vlado in ji postavljajo svoje zahteve. Celo srednješolski dijaki. Tehnika je preprosta: vladi ali ministru se pošlje brzojavka z ultimativno določenim rokom in dokler ne pride pritrdilen odgovor, se stavka. Tveganja ni pri tem nobenega. Tvega tisti, ki se skuša upreti sili in demagogiji, ker ve, da vse to nujno vodi v anarhijo.

Nesposobnost vlade in parlamenta, da bi uzakonila in izvedla najnujnejše reforme, ki jih zahteva že ustava in ki jih že dve desetletji obetata, je glavni krivec tega, kar se danes dogaja v Italiji. Tudi ta nesposobnost ima seveda svoje vzroke — v skupinskem egoizmu, v politični demagogiji, ki se boji zameriti določenim skupinam volivcev, če bi jim naložili kako žrtev v prid skupnosti, v medsebojni ljubosumnosti politikov vladnih strank, v oblastizelnosti, zaslepljenosti, širokoustenju in nesposobnosti, predvsem pa v neobčutljivosti za resnične zahteve časa. Včasih se nas polašča občutek, da italijanski narod ni zrel za demokracijo — in ta občutek odkrito izražajo razni tuji listi in revije. Toda to najbrž ni res — za demokracijo niso zreli tisti, ki so se v politiki prerili naprej, največ z lepimi govori in taktičnimi potezami — ker so se gnali samo za pozicijami oblasti.

Posledica vsega tega je, da Italija naglo drsi v anarhijo. Vsaka kategorija vidi le še svoje lastne koristi, za skupne koristi ji ni mar. Vsaka hoče vedno večje gospodarske ugodnosti, vedno višje plače, vedno več udobja, vedno večjo potrošnjo, pri tem pa ji ni mar za tiste, ki ne zmorejo te besne tekme — za stare, revne, slabo plačane, za tiste, ki sploh niso socialno zavarovani, za stotisoče otrok v najdenišnicah, za bolne, ki se morajo gnesti po prenapoljenih bolnišnicah, ker ni denarja za gradnjo novih in za pošteno zdravstveno reformo, saj mora iti ves denar za vedno večje plače tistih, ki so že dobro in celo predobro plačani. Zlasti pa za neštevilne trume vsakovrstnih birokratov, ki preživijo večino delovnega časa s klepetanjem in branjem časnikov in je človek lahko srečen, če se končno le ozrejo in pridejo k okenču.

Kaj si mora obetati država, kjer se te stvari dogajajo ne kot nekaj izrednega, ampak kot žalostna vsakdanja stvarnost? Nič dobrega.

plaščem nekaterih vladnih strank, razkrinkati, ter javno povedati, da se sedanja vzhodna italijanska meja ne more nikakor spreminjati, ne da bi to imelo zelo hude politične zapletljaje v vsej Evropi. Slovenska skupnost je prepričana, da imata Trst in Furlanija - Julijski krajina popolnoma drugačno nalogo: biti posredovalec med različnimi narodi in državami in skrbeti za medsebojno spoznavanje, in sicer ne samo zaradi lastnih koristi, temveč tudi zaradi ohranitve in utrditve miru v Evropi. Slovenska skupnost, ponovno izjavlja, da je pripravljena brez pridržkov podpirati samo takšno politiko ter nuditi svoj doprinos za njeno uveljavitev. Končno je mnenja, da je treba odstraniti vse ovire, ki so preprečile obisk jugoslovanskega predsednika Tita v Italiji, kajti njegov prihod bo eno izmed otipljivih dokazov, da sta demokratična Italija in zlasti naša dežela pripravljena na izvrševanje že omenjene naloge.

SOLŽENICINA NI BILO V ŠTOCKHOLM

Danes teden, ob obletnici smrti Alfreda Nobela, ustanovitelja nagrad za priznane kulturne delavce, je švedski kralj Gustav VI. izročil odlikovanja in denarno nagrado v znesku 48 milijonov lir sedmim Nobelovim izbrancem. Ti so: Francoz Louis Noel in Šved Hannes Alfvén za fiziko; Argentinec Louis Friderik Leloir za kemijo; Američan Julius Akselrod, Šved Ulf von Euber in Anglež Bernard Katz za medicino, Američan Paul Samuelson za ekonomijo.

Ni bil navzoč ruski pisatelj Aleksander Solženicin, ker ni dobil potnega dovoljenja. Njegov častni prostor je bil v slavnostni dvorani kljub njegovi odsotnosti pripravljen.

Tajnik švedske akademije Karel Gierov je ob klicanju Solženicinovega imena izjavil: »Njegove besede govorijo o stvarih, ki jih moramo danes bolj kot kdaj prej slišati, o neuničljivi vrednosti posameznikove osebnosti. Kakršenkoli je kraj, namen ali sredstvo, ki jo skruni, vedno tvori poslanstvo osebnosti obtožbo in zagotovilo. Kdor spodmika njene temelje, si piše obsodbo sam.«

Solženicinovo nagrado so naložili v neko banko, ker upajo, da jo bo mogel pisatelj prej ali slej dvigniti v Štockholmu.

NAJVEČ AKADEMIČOV JE IZ LJUBLJANE

Letos se je na novo vpisalo na ljubljansko univerzo okrog 4400 študentov, nekaj nad 100 manj kot lani. Največ se jih je vpisalo na ekonomsko fakulteto, a manj kot lani. Sledijo filozofska fakulteta, kjer jih je tudi manj. Samo na strojno in pravno fakulteto se je vpisalo več novih študentov kot lani, na vse druge fakultete pa manj.

Nad polovico novih študentov je iz Ljubljane (1748) in iz bližnje Gorenjske (511), ki postaja zaledje Ljubljane, zelo malo pa jih je iz drugih predelov Slovenije, zlasti še iz vzvodne Štajerske in Slovenske krajine (Prekmurja), namreč samo 164. Iz Dolenjske, ki je bila vedno velik rezervat talentov, je prišlo letos na ljubljansko univerzo samo še 276 študentov, iz Koroške in Štajerske pa 361. S Primorskega in Notranjskega so 503.

Nekateri strokovnjaki, ki pišejo o tem, težijo, da je to nepravilna porazdelitev vpisov na univerzo. Iz nje je namreč razvidno, da odločajo glede študija na univerzi skoro samo finančni razlogi, ne pa talent. Ljubljančanom je namreč lahko obiskovati univerzo, ker imajo stanovanje in hrano doma, isto se lahko reče o Gorenjcih razen tistih, ki so doma v že bolj oddaljenih krajih. Za druge pa je malo možnosti za študij in si morajo po maturi iskati službo. To velja zlasti za maturante iz kmečkega in delavskega okolja, odkoder je vedno prihajala in prihaja tudi danes najbolj nadarjena in vztrajna akademska mladina, ker jo v študij ne usmerjata položaj in častihlepnost staršev, ampak res želja po uku.

BOŽIČNE POČITNICE

Po ministrski odredbi se bodo začele po vseh šolah božične počitnice dne 24. decembra in bodo trajale do 6. januarja vključno.

Po šolah, ki so še ohranile razdelitev šolskega leta na trimesečja, se bo prvo ocenjevanje zaključilo še pred počitnicami. Kjer so pa sprejeli razdelitev na štirimesečja, bodo imeli profesorski zbori ocenjevalne seje šele ob koncu januarja.

UPADANJE AVTOBUSNIH ZVEZ MED TRSTOM IN ISTRSKIMI MESTI

Avtobusnih zvez med Trstom in istrskimi središči — predvsem s Koprom, Bujami, Herpeljami in Novigradom — je vedno manj.

Občuten padec je bilo opaziti zlasti v prvih šestih mesecih letos, ko je zelo upadlo število zvez in ravnotako tudi število prepeljanih potnikov. Med Trstom in Koprom je bilo v letu 1969 vsega skupaj 8.364 voženj, v prvih šestih mesecih letos pa komaj 930, torej precej manj kot polovica. Podobno velja tudi za potnike: 127.141 v celem letu 1969, v prvih šestih mesecih letos pa 50.656. Podobno velja tudi za Novigrad: 1.483 voženj v letu 1969 in 51 tisoč prepeljanih potnikov; v prvih šestih mesecih letos: 654 voženj in 20 tisoč prepeljanih potnikov. Buje: leta 1969 1.576 voženj in 55 tisoč potnikov, v prvi polovici letos: 644 voženj in 22 tisoč potnikov. In končno še Herpelje: 790 voženj in 9.500 prepeljanih potnikov v letu 1969, do junija letos je bilo 320 voženj in 4 tisoč potnikov.

Vzrokov za stalno upadanje avtobusnih zvez in potnikov med Istro in Trstom je več, med glavnimi pa je vsekakor obseg cestnega prometa na čedalje bolj nezadostnem cestnem omrežju Istre. To povzroča večje zastoje in zmanjšanje poprečne hitrosti. Tudi čakanje na obmejnih blokih se zavlačuje zaradi naraščajočega števila osebnih prehodov; končno pa je treba upoštevati tudi razvoj motorizacije na jugoslovanskem področju ter konkurenco pomorskega prevoza na redni liniji Trst - Umag.

OLDRIH ČERNIK IZKLJUČEN IZ STRANKE

V nedeljo zvečer je objavil tiskovni urad češkoslovaške partije, da je črtan iz seznama njenih članov bivši ministrski predsednik Oldrih Černik. Dolgo let je bil vodilni član komunistične stranke. Na vlado je prišel za časa Dubčkove »praške pomladi« leta 1968. Že v oktobru istega leta je bil prisiljen podpisati dogovor, da smejo ostati sovjetske čete na Češkoslovaškem. S »priznanjem« svojih političnih napak se je še po Dubčkovem padcu obdržal na svojem mestu. Toda letos v januarju je zgubil predsedniško mesto. Dali so mu ministrstvo za tehnični razvoj. Strankino vodstvo sovjetskega krila pa mu ni odpustilo, da je pomagal Aleksandru Dubčku ustvariti »praško pomlad«. Zato so Černika odstranili po petih mesecih tudi z ministrskega mesta druge vrste. Černik se je popolnoma umaknil iz javnosti. Zdaj ga je doletel še izgon iz stranke. In tako je ostal od nekaterih »praških pomladincev« na svojem položaju samo še republiški predsednik Ludvik Svoboda.

— o —

Udeležba tujega kapitala v 470 velikih italijanskih delniških družbah je znašala po zadnjih podatkih (iz konca leta 1968) 17 odst. Te družbe (vse, ki kvotirajo na borzi), predstavljajo 60 odst. vrednosti vseh italijanskih delniških družb. Skoraj 22 odst. tega kapitala je bilo iz držav Skupnega trga, 17,1 odst. iz neevropskih držav (ameriškega), 36,7 odst. švicarskega drugi je iz drugih evropskih držav.

☆

Španska vlada je proglasila izjemno stanje v baskovski deželi Guipuzcoa zaradi odločnih demonstracij baskovskega ljudstva proti procesu v Burgosu.

Nepismenost v Italiji izginja

Furlanija - Julijska krajina spada med tiste italijanske dežele, kjer je nepismenost že skoro izginila. Zadnji uradni podatki o pismenosti so še iz leta 1961, ko je bilo izvedeno ljudsko štetje. Takrat je v Furlaniji - Julijski krajini, ki je štela 1 milijon 204 tisoč prebivalcev, bilo komaj nekaj več kot 30 tisoč nepismenih. Ti so bili tako porazdeljeni: Videmska pokrajina (takrat je obsegala tudi Pordenone): na 768.000 prebivalcev je bilo 21.211 nepismenih, kar je bilo približno 2,8 odst.; tržaška pokrajina: 298 tisoč prebivalcev, nepismenih 6.526, ali 2,8 odst.; goriška pokrajina: 137.000 prebivalcev, nepismenih 2.287, ali 1,6 odst.

Občutno zmanjšanje nepismenosti v vsedržavnem merilu potrjujejo tudi podatki, ki jih je pred kratkim zbral osrednji zavod za statistiko. Ob koncu lanskega leta je bilo nepismenih 3 milijone in 33 tisoč, vendar pa so v to število vključeni tudi vsi tisti, ki so brez kakršnegakoli šolskega spričevala in ki veljajo za polpismene. Pravih nepismenih je bilo 427 tisoč. V primerjavi s podatki, ki so jih zbrali ob zadnjem ljudskem štetju leta 1961, je število nepismenih padlo za približno pol milijona. Pri tem naj pripomnimo, da je leta 1871 bilo v Italiji še 68,8 odst. nepismenih, lani pa je ta odstotek znašal 16,9 odst.

Leta 1871 je bilo največ nepismenih na jugu, in sicer v deželi Basilicati, ker je bilo skoro 88 odst. nepismenih prebivalcev. Med zadnjim štetjem pa so ugotovili, da je ta odstotek padel na 20,15. Podobno je v Calabriji, kjer jih je pred sto leti bilo 87 odst.,

pred desetimi leti pa so jih našli 21,4 odst. Na Siciliji in Sardiniji jih je bilo leta 1871 85 odnosno 86 odst., zdaj pa jih je 15,5 oziroma 14,3 odst.

Visok odstotek nepismenih so beležili tudi v Apuliji, Campaniji ter v Abrucih in Molise, kjer je nepismenih bilo preko 80 odst., zdaj pa jih je od 14 do 15 odst. V teh deželah je nepismenost upadla počasi, medtem ko se je na severu zmanjšala zelo naglo.

Pričakovati je, da bo prava nepismenost v kratkem v Italiji popolnoma izginila, pereče pa je še vprašanje povratne nepismenosti, kateri zapadejo otroci, ki sicer hodijo v osnovno šolo, a je ne dokončajo. Stopnja njihove pismenosti je zelo nizka in kmalu potem, ko zapustijo šolo, so taki otroci že skoro popolnoma nepismeni. Solske oblasti in razne ustanove, ki skrbijo za ljudsko izobrazbo, se že več časa trudijo, da bi ta pojav odpravile. Zato je bilo izvedenih že več pobud. Pri tem je omeniti predvsem številne ljudske tečaje pri izobraževalnih središčih in v čitalnicah, kjer se skušajo zoperstaviti pojavu povratne nepismenosti. V raznih središčih v državi je letos delovalo približno tisoč takih izobraževalnih žarišč, istočasno pa so tudi odprli več bralnih centrov.

☆

Japonsko ministrstvo za poljedelstvo in gozdo je prepovedalo vsakršno uporabo sredstev DDT, BHC in podobnih. To prepoved je izdalo z namenom, da bi preprečilo zastrupljenje pridelkov, zlasti riža, ki je glavno živilo japonskega ljudstva.

Naši pogledi

Cetudi vzamemo politično igro še tako elastično, je važno prav zaradi strogih pravil, ki so bistvena za njene poteze in odnose, da nihče v njej ne uporablja metod, za katere je značilno

Zafirbno izigravanje

Trst, ponedeljek 14. decembra 1970

V mestu je bila danes fantastična manifestacija enotnosti vseh protifašističnih sil, kot odgovor tržaških meščanov in prebivavcev tržaške pokrajine na fašistične provokacije dne 8. t. m. Temu pomebnemu shodu, kateremu je v svojem govoru župan inž. Spaccini priznal zgodovinsko težo, so se idejno povezale med seboj vse različne ideološko-politične poti, ki so izšle iz odporniškega gibanja in sedaj predstavljajo najširji možen razpon naše družbeno politične stvarnosti. Vsekakor je bila ta skupna akcija sad predhodnega in poglobljenega dogovora med pobudniki in organizatorji, se pravi med mladinskimi predstavništvi in med političnimi ter kulturnimi slovenskimi in italijanskimi ustanovami našega mesta. Veličastna in množična manifestacija je morala uspeli in je tudi povsem uspela. S tem so demokratične sile ponovno poudarile smisel in pomen svobode, enakopravnosti, pravice in sodelovanja v boju proti vsem tistim metodam, ki so značilne za fašistično nasilje.

Zato je toliko bolj neumestno in mučno izpadla poteza nekaterih univerzitetnih prenapetežev, med katerimi je tudi mladinec, ki bi moral pred županovim govorom prebrati v slovenščini in italijanščini poslanice mladinskih gibanj vseh političnih skupin. Ko je prišel do mikrofona, je ta mladinec izrabil priložnost in namesto mladinskih tekstov prebral izjavo dela univerzitetnih študentov, s katero pa se večina študentov sploh ni strinjala. Na tem mestu bi zato rad razčlenil nekaj misli prav o značilnosti njegove poteze in o vsebini njegovih besed.

Predvsem je treba podčrtati dejstvo, da mladinske delegacije, ki so aktivno sodelovale pri organizaciji ponedeljkove antifašistične manifestacije, povsem upravičeno sklenile, naj prebere njihove izjave eden slovenskih mladincev, ki so jih fašisti pretepli 8. decembra. Ta izbira je bil nedvoumen odgovor fašistični nestrpnosti in fanatičnemu nacionalizmu. Slovenski mladinci pa smo poleg tega z veseljem ugotavljali povsem novo in dru-

Tisti, ki meni, da je vsa skrivnost (boja) v prenapetih izjavah o nujnosti nasilja, boleha za enostranskimi gledišči in za neupravičeno nestrpnostjo in ne vidi, kaj je novega.

Che Guevara

gačno razmerje ostalih demokratičnih mladinskih skupin do naše etnične skupnosti. Zlasti nas je veselilo dejstvo, da so skoraj vse te skupine hotele prebrati svoje izjave na manifestaciji tudi v slovenščini. In ta pozitiven odnos se ni kazal samo v slovenskih besedah, ampak ga je bilo čutiti tudi v duhu vsake posamezne izjave. Toda te izjave mladinskih skupin na manifestaciji niso bile prebrane, ker je mladenič Udovič na lastno odgovornost prebral že omenjeno poročilo neke študentske skupine. V njegovem poročilu o naši specifični problematiki in o slovenskih zahtevah sploh ni bilo govora. Poudaril je le kontestatorski značaj študentskega sprevoda, ker ti študenti odklanjajo tak antifašizem, kot je prišel do izraza pri manifestaciji. Nato je pozval študente, naj zapustijo prostor zborovanja pred županovim govorom. S tem dejanjem so Udovič in tisti, ki so bili za njim: 1) skušali pokvariti tisto vzdušje enotnosti, ki je počasi dozorelo med demokratičnimi silami; 2) pokazali svoj odklonilen odnos do vseh demokratičnih in svobodoljubnih institucij; 3) pokazali izigravanje in neresnost pri jasnem dogovoru; 4) niso v svojem deklarativno odklonilnem odnosu do sedanje družbene ureditve predlagali ničesar; 5) v izključno svojo korist pa so se poslužili metod in načinov, ki v luči laži in izigravanj imajo zelo jasne obrise ekstremističnega nasilja; 6) in končno so napravili največjo škodo prav slovenski manjšini kot takí, zlasti pa tistim slovenskim organizacijam, ki so sodelovale pri omenjeni manifestaciji, kjer bi bili morali dobiti Slovenci vsaj delno zadoščenje za vse desetletne žrtve in žalitve.

Mislím, da teh nekaj ugotovitev povsem zadostuje, da si lahko ustvarimo sliko o nepotrebnosti in škodljivosti Udovičevega ponedeljkovega nastopa. Še posebno pa izpade to njegovo dejanje v vsem svojem nesmislu, če pomislimo, da taka akcija sloni na tisti vrsti metod, proti katerim je bila organizirana manifestacija. In kot je poudaril župan v svojem govoru, mora biti vselej naš odgovor kakršnikoli obliki nasilja (desnega ali levega) nujno in samo odločen »ne«. Isto misel je izrazil prav v ponedeljek tudi podtajnik KPI Berlinguer, ko je v Mestrah podčrtal: »Provokatorske izvenparlamentarne skupine s skrajne desnice in s skrajne leve se skrivajo za najslabšimi protidemokratičnimi načrti.«

Za temi nejasnimi in dvomljivimi načrti se morda skriva želja po novi družbi, po boljšem in pravičnejšem svetu. Toda pri vseh mladih ljudeh se pojavlja ta želja in ne samo želja, tudi vera v nekaj novega, nekaj, kar bo vsemu našemu življenju dalo večji poudarek človeškosti in smisla in s tem ustvarilo nove pogoje medčloveških odnosov. Ne morem pa verjeti, da pelje pot do takih obzorij preko grobov demokracije, svobode, človečanskih pravic ter poštenosti, zaupanja, osebne časti in ostalih človeških vrednot.

Igor

Izjava Mladinske skupine za tržaško protifašistično manifestacijo 14. t. m.: »Mladinska skupina Slovenske skupnosti odločno obsoja škvadrastično nasilje in se obvezuje, da bo z vsemi silami skušala zatreti kakršenkoli poskus ponovne oživitve fašizma. Slovenci smo za mirno sožitje in sode-

lovanje med narodi. Opozarjamo pa, da to sožitje in sodelovanje ovirajo pri nas tudi mnogi še nereseni manjšinski problemi, ki bi jih morala demokratična Italija čimprej rešiti. Življenjske koristi Trsta zahtevajo, da se nemoteno nadaljuje prijateljstvo in sodelovanje s sosednjo Jugoslavijo. Slovenci v Italiji takšen razvoj odločno podpiramo.«

Pisma uredništvu

Spoštovano uredništvo!

Pred nedavnim smo slišali in brali o zahtevi, da bi z branjem dnevnega tiska reformirali »zastareli« način poučevanja na naših šolah. Primorski dnevnik bi bi v danih razmerah glavni kandidat za tako »reformo«. Ali je tej nalogi kos?

Da mi ne bo kdo očital, da stalno prežim na napake, se bom — z eno samo izjemo — omejil le na številko Primorskega dnevnika z datumom 8. decembra 1970. Prosim!

Slovenščina: 1) »Predsedniku sodišča je Manson danes razložil, da ga ne skrbi svoja usoda...«

2) »Gibanje se pokaže, razbuhtí, pa ne zaleže...« (pičice v originalu; opomba pisca).

3) »... za čemer so težili...«

4) »Predolga bi bila zgodovina Baskov od dobe, ki smo jo navedli, pa do današnjih dni in dejansko je za boljše razumevanje današnjih dogajanj in tudi procesa v Burgosu, najnovejša zgodovina.«

Italijanščina: »Il ditto più veloce del West.«

Zemljepis: 1) »Vsekakor Baski niso Spanci, točneje povedano Katalonci...«

2) »... to se pravi, da se ne zadovoljijo le z odporom proti "katalonizaciji" baskovske dežele...«

Zgodovina: »...grafitne slike v jamah Altamira, za katere zgodovinarji pravijo, da so stare okoli pet do šest tisoč let.«

Matematika: Kljub skrbnemu iskanju nisem zasledil nobene napredne variante Pitagorovega izreka. Mogoče še pride. Kdo ve?

Sodbo, ali bi isti dnevnik o politiki (če ta seveda spada v šolo) bolj neoporečno poročal, prepuščam bralcu, in sicer vsakemu posebej.

Ali ni bolje, da ostanemo pri »zastarelem« načinu poučevanja.

S spoštovanjem prof. Drago Bajc

— o —

Knjižna Prešernova družba je izdala letos svoj redni knjižni dar v nakladi 24.000 izvodov. Vendar toži uredništvo da zadnja leta naklada pada in da uživa družba premalo podpore s strani oblasti.

»Umiranje dnevnikov« se nadaljuje. Na Dunaju je prenehal izhajati dnevnik »Volksblatt«, ki je pripadal Ljudski stranki, socialistična stranka pa je prodala svoj dnevnik »Express« s tretjo največjo naklado v Avstriji dvema zasebnima založnikoma. Brez službe je ostalo skupno okrog sto urednikov.

NOV DOKTOR MEDICINE

Pred kratkim je iz medicine diplomiral g. Milan Senčar z Opčin. Novemu zdravniku, ki je pri doktorski dizertaciji prejel najvišjo možno oceno, iskreno čestitajo prijatelji in znanci in mu želijo mnogo uspehov v življenju.

Čestitkam in voščilom se pridružuje tudi Novi list.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

Po velikem uspehu na turnejah po ZDA in SZ bo gostoval v Trstu svetovno znani hrvatski folklorni ansambel

L A D O

Ljubitelji jugoslovanskih narodnih plesov in pesmi si bodo lahko ogledali njegov nastop v KULTURNEM DOMU

v petek, 25. in

v soboto, 26 t. m.

obakrat ob 16. uri.

Tržaškega

Potek mogočne protifašistične manifestacije

V ponedeljek, 14. t. m., je bila v Trstu mogočna protifašistična manifestacija, ki se je udeležilo kakih 15 do 20 tisoč ljudi. Za manifestacijo so dale pobudo mladinske organizacije demokratičnih strank, organizirali pa sta jo tržaška občina in tržaška pokrajina. Ob 17.30 se je začel spreved izpred tržaške občinske palače. Za prapori tržaške občine in pokrajine, partizanskega združenja ANPI in deportirancev so prvi šli župani vseh občin na Tržaškem in predsednik tržaške pokrajine, za njimi pa zastopniki deželne uprave in mnogi občinski ter pokrajinski svetovalci. Med množico manifestantov smo opazili številne transparente z napisi v italijanščini in slovenščini. Vsi so poudarjali mirno sožitje med Slovenci in Italijani ter odločno odklanjali katerokoli obliko fašizma.

Spreved je šel po Korzu in došel na trg Goldoni, kjer so na govorniški oder stopili tržaški župan inž. Spaccini in vsi župani s Tržaškega ter predsednik pokrajinske uprave. Po programu, ki je bil sporazumno določen med vsemi strankami in organizacijami, katere so podprle protifašistično manifestacijo, bi moral eden izmed slovenskih študentov, ki so jih 8. decembra fašisti pretepli, prebrati solidarnostne izjave mladinskih organizacij, in sicer v italijanščini ter slovenščini. Res je na oder stopil študent Udovič, ki pa je med splošnim začudenjem udeležencev prebral le izjavo študentskega gibanja, ne da bi ostale mladinske organizacije sploh omenil.

Kot je bilo sporazumno določeno, je bil glavni in edini govornik župan Spaccini. V svojem jedrnatem govoru je najprej poudaril zgodovinski pomen enotne protifašistične

manifestacije, s katero je ogromna večina tržaškega prebivalstva odločno odgovorila fašističnim provokatorjem in hkrati dokazala, da je sposobna v kali zatreti vsak poskus ponovnega uveljavljanja fašizma v Trstu. Župan Spaccini, čigar izvajanja je množica večkrat prekinjala s ploskanjem, je nato podčrtal grehe, ki jih je fašizem naredil zlasti v Trstu, ko je zanetil in gojil narodnostno mržnjo, zapiral in pobijal svobodoljubne ljudi in hotel uveljaviti svoj lažni patriotizem. Pretep slovenskih študentov in napad na sedež demokratične stranke z dne 8. t. m. je nov dokaz, da se miselnost in metode novih fašistov niso spremenile. Mogočna manifestacija — je dejal inž. Spaccini — je najboljši in najbolj zgovoren dokaz, kakšna je danes volja Trsta, ki ne bo nikoli dovolil, da se vrnejo časi črne fašistične diktature. Trst — je še dejal župan — hoče in si želi miru, hoče mirno sožitje in sodelovanje med obema narodnostnima skupnostima, kajti samo na ta način bo lahko izvrševal vlogo mostu v tem delu Evrope.

Pri izvrševanju te naloge — je nadaljeval župan — je zlasti pomembna prisotnost tržaških Slovencev; župan jih je pozval, naj v Trstu, ki je tudi njihovo mesto, sodelujejo pri uveljavljanju nove politike. Končno je inž. Spaccini omenil tudi bližino državne meje in nujnost, naj ta meja združuje in naj ne ločuje držav in njihovih narodov, in sicer v perspektivi uresničenja takšne Evrope, v kateri bodo vsi narodi, vsi jeziki in vse kulture enakovredni in enakopravni.

Po županovem govoru je spreved šel po ulici Carducci do ulice Ghega. Tu je bil položen venec na poslopje, kjer so necifašisti obesili 52 talcev.

Gojili bodo tudi vodne športe

V Trstu je bila ustanovljena Slovenska športna zveza (združenje), ki bo povezovala slovenska športna društva. Ob tej priložnosti je znani slovenski športni funkcionar Egon Kraus izjavil, da bi se morali tržaški Slovenci nujno spet začeti zanimati tudi za vodne (morske) športe, plavanje, veslanje itd. V ta namen bi morali obnoviti nekdanja športna društva v Rojanu in Barkovljah, ki so se ukvarjala z morskimi športi. To se bo baje v kratkem tudi zgodilo.

To bo slovenska javnost zlasti slovenska mladina z veseljem pozdravila. Da se to že ni zgodilo, so bile verjetno vzrok finančne težkoče, ker

so rekviziti vodnih športov pač precej dragi (veslaški čolni, jadrnice, itd., da ne omenjamo bazenov!)

Pripomniti pa bi bilo tudi to, da naj bi nova športna zveza skrbela za organizacijo športa tudi na širino. Vse prepogosto imamo namreč vtis, da velja skrb samo vrhunskim športnikom-tekmovalcem, tiste ekipe pa, ki iz tega ali onega razloga ne dajo dobrih tekmovalnih rezultatov (ker morda ni v njih izrazitih talentov ali ker manjka trener ali ker ta nima srečne roke in ne vzgojiteljskega talenta), pa kratkomalo zapustijo in mladina ostane brez možnosti za šport, kot se je nedavno zgodilo z odbojgarsko žensko ekipo openskega »Poleta«. A. B.

»KAPLAN MARTIN ČEDERMAC« V ŠKEDNJU

V nedeljo, 20. decembra, bo v Škedenjskem domu na sporedu slovenski film »Kaplan Martin Čedermac«. Pred filmom bo spregovoril o vsebini dela in o avtorju dr. Marijan Bajc. Začetek ob 17. uri.

Prireditve, ki je bila napovedana v svetoivanskem Marijinem domu v Trstu za prihodnjo nedeljo 20. decembra, se preloži na poznejši čas, in sicer zaradi gostovanja Korošcev v Kulturnem domu istega dne.

SLOVENSKA LEVICA PROTESTIRA

Izvršni odbor SL, ki se je sestal danes 10. decembra, obžaluje, da je bil zaradi izjave ministra zunanjih zadev Alda Mora in zaradi ozračja, ki so ga ustvarili desničarski krogi in od oblasti dovoljena fašistična manifestacija, predsedniku jugoslovanske republike moralno onemogočen obisk v Italiji.

SL je že v izjavi, ki jo je objavila ob svojem nastanku 11. marca 1968, poudarila, da so pravice slovenske skupnosti v Italiji »zajamčene v Memorandumu, katerega pa Italija še ni ratificirala. Jugoslavija pa se ni zanimala, da bi do ratifikacije prišlo.« SL ugotavlja, da je vir nejasnosti statusa slovenske skupnosti v Italiji isti, ki je zdaj privedel do zapletljajev v medsebojnih odnosih dveh sosednjih držav.

SL z obžalovanjem ugotavlja, da se kljub ponavljajočim se izjavam o demokraciji in o dobrem sožitju še zmeraj ne upoštevajo pravice Slovencev. Namesto da bi od besed prešli k dejanjem, se odgovorni forumi zatekajo k lepo rečju, če že ne skušajo naravnost žaliti slovensko narodno skupnost v Italiji, kakor je to naredila neka nam takorekoč naklonjena tržaška revija z objavo panegirika na čast urednika, ki je v strahotnih dneh fašističnega režima zagovarjal genocid v Evropi. Prav tako danes ob vesti, da predsednik SFRJ ne bo prišel na obisk v Italijo, uvodnik taistega italijanskega tržaškega časopisa išče krivce za ta korak v »slovenskih šovinistih«.

SL obsoja tako pisanje časnika, ki kar v dveh člankih ščuva javnost k nacionalni mržnji, pisanje, ki je zvesto tradiciji antislovenskega duha iz polpretekle dobe.

SL obenem poziva odgovorne forume, da se s takimi metodami, da so organi javne varnosti na strani razgrajacev in fašističnih škvader, dokončno neha.

SL je za sodelovanje obeh sosednjih držav in za sodelovanje dveh narodnosti v tej obmejni deželi, vendar je SL prepričana, da je lahko podlaga vsakemu sožitju edino medsebojno spoštovanje ter odnosi, ki morajo temeljiti na ravnih evropskega sporazumevanja.

Slovenska levica

SKUPNO ROMANJE 1971

Cilj skupnega romanja za leto 1971 je Sardinija, in sicer znamenito Marijino svetišče Bonaria v Cagliariju. Vožnja se bo vršila z avtobusi in ladjo, predviden je ogled najlepših točk otoka. Romanje bo od 5. do 10. julija 1971. Podrobnosti in ceno bo odbor sporočil v kratkem.

Vodstvo romanja

KOROŠKI SLOVENCIMED NAMI

V trenutku, ko so na Koroškem izbruhnili znova avstrijski nacisti proti Slovincem, so se dvignili tudi v Trstu njihovi zavezniki fašisti. Na Koroškem jim je bila povod 50-letnica plebiscita, v Trstu Titov obisk v Italiji.

Proti obema sovražnikoma našega naroda smo Slovenci strjeni. Zato tem bolj pristrčno pozdravljamo koroške Slovence, ki bodo v nedeljo zapeli.

Koroško pesem

v Kulturnem domu. Naši pevci iz Goriške in Tržaške jim bodo zapeli v pozdrav, vse zavedne Slovence pa vabi Slovenska prosveta, ki večer organizira, da se prireditve uredijo:

V nedeljo, 20. dec. ob 16,30 v veliki dvorani Kulturnega doma.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

Janko Moder

KEKEC

(Dramatizacija povesti J. Vandota Kekec nad samotnim breznom)

v četrtek, 17. decembra ob 16. uri

v petek, 18. decembra ob 16. uri

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred začetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma; ob nedeljah in praznikih eno uro pred začetkom predstav. Rezervacija na tel. 734-265.

ŠOLSKA DEMOKRATIZACIJA

Prosvetni minister Misasi in njegovi sodelavci izdajajo okrožnico za okrožnico za ureditev, preureditev in demokratizacijo šole. Nekatere so pametne in stvarne, druge pa samo besedno razpihnjene in brez prave vsebine za resnično ureditev šolstva, kakršno vsa javnost, brez politične primesi, tudi pričakuje.

Po zadnjih okrožnicah se morajo ustanoviti na šolah posebni odbori staršev, če to želijo. Potem odbori dijakov, ki so seveda vsi za predlog, čeprav s posebnimi gibanji, zasedbami šolskih poslopij, letaki in sestanki nasprotujejo Misasijevi okrožnici, češ da jim daje premalo pravic.

Tretji odbor na šoli bo pa povezoval starše, dijake in profesorje, v nekak posvetovalni organ »družina - šola«, ki pa še nima jasnega področja.

Na slovenskih višjih srednjih šolah v Gorici so si dijaki že izvolili svoje predstavnike. Prav tako tudi starši na živahnem nedeljskem roditeljskem sestanku. Ravnatelj jih bo pa sklical na prvo delovno sejo.

Če bodo vsi izvoljeni predstavniki vzeli resno svoje naloge, bodo lahko v dobro šole in dijaštva veliko naredili.

Rupa - Peč

PROSVETNO ŽIVLJENJE — NAŠ VRTEC

Kako občuti naše ljudstvo potrebo po prosvetnem življenju in kulturnih večerih, je pokazal prav zadnji prosvetni večer. Priredil ga je pevski zbor, rekli bi lahko, da kar z golo roko. Manjkajo predvsem ustrezni prostori. Potrebno bi bilo ustanoviti poseben delovni odbor, ki bi si zastavil nalogo preskrbeti vsaj za silo večji prostor in ga za prve potrebe primerno urediti. Seveda, želje po pravi prosvetni dvorani ali še celo po kulturnem domu, to so še sanje.

Vsi gostje, ki so do kraja napolnili sobo pri omenjenem kulturnem večeru, so izražali željo, da bi za zdaj vsaj naš pevski zbor pripravil še kako tako prireditev, kakor je bila ta, s katere so vsi odhajali s prijetnim doživljem v srcu.

Omeniti moramo tudi naš otroški vrtec, ki ga obiskuje okoli petindvajset otrok. Reklji smo obiskuje, v resnici pa morajo biti več doma kot v vrtcu, ker učne moči stavkajo, potem pridejo počitnice, nato bodo spet stavkovna gibanja in tako naprej do konca šolskega leta. Mnoge družine so zato prišle do mnenja, naj bi otroški vrtec prevzele šolske sestre, kot so jih že drugod.

Srečanje SLG v Kanalski dolini

V soboto, 12. decembra, so se v Ukvah sestali predstavniki Slovenskega ljudskega gibanja iz Trsta, Gorice in Kanalske doline. To srečanje je SLG priredilo v Ukvah, da bi ponovno potrdilo svoje zanimanje in vzajemnost s slovenskim prebivalstvom videmske pokrajine.

Med drugimi so se posveta udeležili deželni svetovalec dr. Štoka, goriški občinski odbornik dr. Paulin, oba politična tajnika SLG dr. Mljac in Šuligoj, številni odborniki in domači aktivisti.

Prisotni so proučili politični položaj, v katerem se v tem trenutku nahaja slovenska narodna skupnost v zamejstvu. Obsodili so vse oblike nasilstva nad našo manjšino ter vse poskuse, da se zaostrijo mednarodni odnosi.

Nadalje so udeleženci razpravljali o organizacijskih vprašanjih in o skupnih posvetih o

Nadaljevati boj proti fašizmu

V soboto zjutraj so podpisali v Gorici zastopniki pokrajinskih demokratičnih in protifašističnih strank poseben razglas proti zdajšnjemu fašističnemu divjanju v Trstu. Pri podpisu so bili soglasni: krščanski demokrati, komunisti, socialisti vseh treh vrst, republikanci in Slovenska demokratična zveza. Goriški liberalci niso hoteli podpisati skupne izjave, češ da se s takimi načini le stopnjuje slovenski nacionalizem v Gorici.

V izjavi sedmih strank, ki predstavljajo nad 90 odstotkov prebivalstva goriške pokrajine, je rečeno, da obsojajo nasilne demonstracije neofašistov v Trstu; obvezujejo se, da jih bodo v bodoče skupno preprečevale, zlasti še ker ogrožajo kulturno sožitje ob meji in odnose med Italijo in Jugoslavijo. Na koncu izražajo željo, da bi predsednik Tito čimprej prišel na obisk v Italijo.

Podobne izjave so izglasovali tudi razni upravni odbori in druge organizacije.

Fašisti pa ne mirujejo še. V soboto ponoči so vse protifašistične lepake v Trziču, Ronkah in Gradiški pomazali z velikimi rdečimi napisi »Me ne frego«. V Gorici so jih trgali z zidov. Neznani mladi podivjanci so v petek pretepli tudi neko Slovenko, mater z dvema otročičema, in moškega, ki ji je prišel na pomoč. Ko se je prikazala policija, so jo divjaki pobrisali.

Boj proti organiziranemu in plačanemu novofašizmu bo treba še nadaljevati.

— o —

»MIKLOVA ZALA« V GORICI

V tesni prosvetni dvorani »Pri pajku« so v soboto in v nedeljo dvakrat nastopili igralci prosvetnega društva »O. Župančič« iz Štandreža z ljudsko igro »Miklova Zala«. Dvorana, ki premore samo okrog dvesto petdeset sedežev, je bila vsakokrat polna tudi na stojiščih.

Igralci in igralko so se pod režiserskim vodstvom Draga Marušiča iz Nove Gorice potrudili, kolikor so se pač mogli. Premajhni oder tudi ni mogel sprejeti ne pevcev ne baleta. Med igralci pa moramo pohvalno omeniti turškega poveljnika, kmeta Strelca in Almiro.

vseh tistih vprašanjih, ki zahtevajo skupen nastop. Sklenili so prirediti več skupnih posvetov. Iz analize celotnega političnega položaja izhaja, da je le neodvisno in samostojno politično delovanje podlaga za izpolnitev slovenskih pravičnih zahtev. Ugotovljeno je bilo tudi, da je v Sloveniji prišlo v zadnjem času do pozitivnih premikov v gledanju na problematiko zamejskih Slovencev, kar so vedno bile želje SLG.

Končno so udeleženci posveta zelo obširno in izčrpno obravnavali gospodarska, socialna, politična in kulturna vprašanja, ki zadevajo slovensko prebivalstvo Kanalske doline. Še posebej tehtno in zavzeto je o služnostnih pravicah poročal domačin Simon Prešeren. Številni domačini so s svojimi posegi orisali po lastnih neposrednih izkušnjah še druge pereče probleme Kanalske doline.

Iz Goriške

Dobro bi bilo, če bi igralska družina ponovila to priljubljeno ljudsko igro tudi poleti kje na prostem. Pred dvajsetimi leti je privabila na Lutmanovo dvorišče v Štandrežu veliko množico ljudstva.

ZGODOVINSKI DOGODEK

V torek, 24. novembra, se je zgodil vsaj za Furlanijo pomemben dogodek. Na videmski fakulteti za tuje jezike, ki je sestavni del tržaške univerze, je profesorski zbor podelil prvo doktorsko diplomu.

Prva doktorica je gospa Maria Longo iz Vidma, mati dveh otrok; prvi sin bo že te dni doktoriral iz medicine. V uvodu k obrambi svoje teze o nemškem dramaturgu Hartlebenu, je prva doktorica na videmski fakulteti dejala, da je hotela kljub sivim lasem in 25-letni prekinitvi študijev doseči doktorat tudi zato, ker se je v njenem rodnem mestu odprla nova fakulteta, na katero so vsi Furlani ponosni.

Pevma

ZALOSTNO IN VESELO

Prejšnji teden se je pripetila blizu Šempasa huda avtomobilska nesreča, ki je prizadela našega domačina Hadrijana Furlana. Mladi mož iz znane družine »pri Tildi« na Oslavju je mehanik po poklicu in se bavi tudi s trgovskimi posli. V sredo se je z avtom in še s prijateljem Ivanom Figeljem odpravil na pot proti Idriji, odkoder je pred dvema letoma pripeljal tudi svojo zakonsko družico.

Na mokri cesti in v meglenem vremenu je pri Šempasu dregnil ob njegov avto velik tovornjak. Pri trčenju si je Furlan pokvaril prsni koš in si zlomil več reber. Sopotnik je dobil le lažje udarce in je že prišel iz bolnišnice. Furlan se bo pa moral še nekaj časa zdraviti, ker so njegove poškodbe precej hude. Vsi sosedeje mu želimo, da bi čimprej okreval.

Z veseljem pa moramo pripomniti, da je naše prosvetno društvo »J. Abram« začelo z zimskimi kulturnimi večeri. V petek so se zbrali društveni člani in gostje k predavanju o pisatelju Francetu Bevku. Sledil je globoko dojemljivi film, povzet po njegovem najboljšem delu »Kaplan Martin Cedermac«. Gledavci so bili kar prevzeti. Starejši so pa znova videli resnično podobo tistih hudih časov. Takih kulturnih večerov bi si še želeli.

BOŽIČNO VZDUŠJE

Po goriških ulicah je že utihnilo bučno Andrejevo sejmovanje. Mesto se po starem običaju že pripravlja na božično praznovanje. Praznik miru in tihega pričakovanja že preveva vzdušje po ulicah in domovih.

Na Travniku in v sosesčini so pa že v torek začeli razkladati božična drevesca za prodajo. Največ jih je prišlo z onstran meje, pa tudi iz Karnije.

V Katoliškem domu v Gorici bo imel v nedeljo 20. t. m. ob 4. popoldne zanimivo predavanje o Tanzaniji v južnovzhodni Afriki misijonar Ivan Oballa, doma iz Beneške Slovenije. Predavanje bodo spremljale skioptične slike. SKPD

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

„Dialogi“ o Koroški

Deseta številka revije »Dialogi«, ki izhaja v Mariboru, se ukvarja največ s slovensko Koroško, v zvezi s 50-letnico koroškega plebiscita. Uvodni članek »Naša misel in slovenska Koroška« je napisal glavni in odgovorni urednik revije Janez Rotar. Mirko Roš je prispeval članek »Nacionalni problem slovenske Koroške«, v katerem z etično-pravnega stališča obravnava problem koroške slovenske manjšine. V njem opozarja med drugim na zmotno prepričanje nemško govoreče večine, da ji je izid koroškega plebiscita dal pravico do nadaljnjega izvajanja germanizacije.

Avstrijec dr. Erich Körner primerja med drugim v svojem članku »Manjšine — ne "tujki", temveč bratje« položaj slovenske manjšine na Koroškem in nemško govoreče manjšine v Italiji, ter priznava, da je koroška slovenska manjšina veliko na slabšem, ker Avstrija ni izpolnila svojih obveznosti do slovenske manjšine. V svojem sijajnem in skrajno poštenem napisanem članku piše dr. Körner, da je postala avstrijska narodnost iz mešanja ilirskih, keltških, romanskih, slovenskih in bavarskih pradedov ter nadaljuje: »V našo zgodnjo (avstrijsko) nacionalno zgodovino torej ne spadajo samo ustanovitelji salzburske cerkve sv. Rupert, temveč prav tako sv. Severin in sv. Modest. Prvi od njih je oznanjal krščanstvo v 5. stoletju našim donavsko romanskim prednikom, zadnji imenovani pa v 8. stoletju našim slovenskim prednikom. Med naše »zgodnje državnike« je treba šteti prav tako kot na primer Rüdigerja Bechelarna, domnevnega prvega avstrijskega mejnega grofa, tudi kralja Sama. Vendar le-ta ni bil — kar se še v mnogih zgodovinskih delih prikrija — frankovskega rodu, temveč je bil, kakor izhaja iz »Salzburske zgodovine spreobrnitve Bavarcev in Karantancev«, karantanski Slovenec, ki je pred zasedbo prestola trgoval v frankovski deželi, a postal ustanovitelj prve velike države med Sudeți in Jadranom. Prepričali smo se, da se naša avstrijska narodnost ne opira le

na germanske (bavarske in deloma tudi frankovske), temveč tudi na romanske in slovenske korenine, ter da karantanski Slovenci torej nikakor niso tujki, temveč vseskozi bližnji sorodniki.« Dr. Körner navaja tudi statistike, iz katerih je razvidno, kako nazaduje zaradi potujčevanja število vseh narodnih manjšin v Avstriji.

Dr. Fran Vatovec piše o »Slovenski časniški besedi na Koroškem v predplebiscitarnem obdobju« in ne prikriva svoje kritike ob zgrešenih narodnostnih in političnih stališčih takratnih listov. Matjaž Kmecl razpravlja o književnosti koroških Slovencev po plebiscitu. Omenja med drugimi tudi Karla Mauserja, Zorka Simčiča, Metoda Turnška in seveda mlajše koroške pisatelje. Dr. Reginald Vospornik piše o »Narodnostni problematiki v povojni koroški literaturi«. Članek o koroški problematiki sta prispevala še Tone Zorn in Jožko Hudl. Med ostalimi prispevki je omeniti zlasti članek Tilke Kren o slovenski družini, pesmi, ki so jih objavili France Forstnerič, Alojz Hergouth in Franci Zagoričnik, ter novelo Pavleta Zidarja »Summa summarum«.

KONCERT OKTETA GALLUS V TRSTU

Prejeli smo še eno poročilo o koncertu okteta »Gallus« in ga radi objavljamo.

Glasbena matica je priredila v soboto, 5. t. m., v veliki dvorani Kulturnega doma prijeten in zanimiv koncert ljubljanskega okteta Gallus. Oktet sicer ni nov, saj je že leta nastopal pod imenom Koroški oktet, kljub temu pa so koncertisti pokazali v soboto povsem novo uglednost, upetost in tehnično izdelanost. Ta je še posebno prišla do izraza pri prvih šestih Gallusovih motetih. Omeniti gre predvsem odlično zapeto skladbo Sepulto Domino, ki je težila predvsem na poudarjeni dinamiki; manj prepričljivi pa so bili oktetovci (ko so se razdelili v dva kvarteta) v zadnjih dveh posvetnih motetih, ki sta napisana za dva zbora.

Ostali del programa je obsegal znane slovenske ljudske in umetne pesmi. Tako smo lahko slišali vrsto starih pesmi, ki pa jim je umetniški vodja okteta Borut Lapornik dal nov, hitrejši ritem in sodobnejši izrazni slog. Poleg tega pa je razveseljivo še dejstvo, da so se ljubljanci predstavili naši publiki z izključno slovenskim programom in da so bile v spored vključene pesmi z vseh predelov slovenske zemlje.

Ponovno pa moramo žal ugotavljati, da se je tržaška publika udeležila koncerta sicer v zadovoljivem številu, nikakor pa ne tako, kakor bi bilo želeli zlasti ob takih umetniških nastopih, kot je bil sobotni Gallusov koncert.

Slovenci v nemščini

V švicarskem dnevniku »Die Tat« je Lev Detela 28. novembra objavil članek o pesniku Balantiču, ki mu je dodal prevod pesmi »Nekoč bo lepo«. V isti številki je Detela objavil članek o nekaterih novih publikacijah hrvaških in slovenskih piscev v nemščini, med njimi o pesmih Kajetana Koviča. 14. novembra je »Die Tat« objavila Detelovo prozo »Severna kartografija«, 21. novembra pa dunajska »Die Presse« eno pesem iz zbirke »Sladkor in bič« v prevodu Ine Jun Broda. 17. oktobra je »Die Presse« objavila deset tekstov iz Detelove knjige »Izkušnje z nevihtami«, ki jim je avstrijski slikar Gerhard Gu-

truf dodal tri ilustracije. Te tekste je prevedla Hilde Bergner iz Münchena.

17. oktobra je »Die Tat« iz Züricha objavila Detelov članek o Njogošu in njegovem grobu na Lovčenu. Članku je dodana ilustracija Njogoševe kapele na Lovčenu v Črni gori. Isti list, je 24. oktobra objavil pesem Milene Merlak »Izgubljeni otrok« v prevodu Hilde Bergner. Ina Jun Broda pa je v septembrski številki dunajske revije »Tagebuch« natisnila poročilo o slovenski dramatik po letu 1945, posneto po knjigi Jožeta Koruza »Slovenska dramatika 1945-1965«, ki jo je izdala Slovenska matica v Ljubljani leta 1969.

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

XX.

Skoraj ganotje pa se poloti človeka, ko gleda noše, pasne sponke, glavničke, lasnice in drugo, kar so nosile nekdanje Norvežanke v vikinški dobi in v času, iz katerega je zajela velika norveška pisateljica Sigrid Undset snov za svoj roman »Kristina Lavransova hči«, ki se je slovenskim bralcem in bravkam najbrž celo bolj priljubila kakor norveškim. Tako se je torej krasila Kristina, si misli človek, ko gleda lepe, velike pasne sponke, in tak mošnjček s ključi in nožičkom je nosila obešen za pas, kot gospodinja na graščini, ki je bila seveda prej velika kmetinja kot kaj drugega...

Seveda bi potreboval več dni, če bi si hotel vse podrobneje ogledati. Zato se lahko ustavim le tu pa tam, kjer me kakšna zbirka posebno pritegne, kaj takšnega, kar posebno izrazito prikaže dejavnost in način življenja nekdanjih ljudi, npr. velik kup že obdelanih kamnov za sekire, nekaj »polizdelek«, ki pa jih prazgodovinski »tovarnar« še ni utegnil izbrusiti v sekire, ali poljedelsko orodje

prazgodovinskih kmetov, plugi, motike, srpi, kose, vile in krampi.

V spodnjem nadstropju muzeja pa so spravljene najlepši zakladi norveške srednjeveške umetnosti, iz časa prve neodvisne države; preden je prišla Norveška po nesrečnih vladarskih kombinacijah in ženitvah pod dansko oblast in postala s časom zgolj oddaljena provinca danskega kraljestva. Pod tujo oblastjo je prišla celo ob svoj knjižni jezik, četudi je bila norveško-islandska literatura v srednjem veku najbogatejša med vsemi nordijskimi narodi, pravi čudež za tedanje čase. Še danes predstavlja velikansko izjemo, kajti medtem ko se je spremenila skoro vsa zgodnja srednjeveška literatura pri drugih evropskih narodih v »literarne spomenike«, ki jih berejo samo še učeni jezikoslovci in to samo iz študijskih namenov, je ostala norveško-islandska literatura, sestojeca iz takomenovanih »sag«, tako živa kakor le kdaj in danes jo beremo morda z večjim estetskim užitek, kot so jo brali v času, ko je nastala. Tudi Slovenci smo šele letos

dobili v (skrčenem) prevodu znamenito islandsko-norveško »Sago o Njalu«, ep v prozi o velikih in groznih dejanjih dveh islandskih svobodnjaških družin, ki sta se zagrizli v medsebojni boj na življenje in smrt. Sage so nordijskim pisateljem še danes literarni vzor jedrnatega pisanja in tehnosti, ekonomičnosti izraza. Pri njih se je navdihovala Sigrid Undset, pa tudi nekateri moderni nordijski pisatelji.

Če so sage biseri srednjeveške evropske literature, pa so norveške cerkvene rezbarije biseri srednjeveške evropske umetnosti. Norveške lesene cerkve (res do zadnje podrobnosti izdelane samo iz lesa) so znane po vsem svetu in morda ga ni izobraznega človeka, ki bi jih še ne bil videl na fotografijah. Mnogo manj znana pa so druga dela starodavne norveške cerkvene umetnosti: izrezljani kipi, altariji, portreti, v les, zlasti v cerkvena vrata in cerkvena pročelja, vrezana ornamentika, ki nima para na svetu, in drugo. Poleg tega pa so stvaritve iz kovin, srebra, zlata, železa, medi, svečniki, kropilniki, monštrance, kelihi in vsakovrstno drugo posodje ter orodje za cerkveno in svetno rabo, v poznoromanskem in gotškem slogu, z nordijskimi značilnostmi, ki napravljajo to umetnost za nekaj posebnega.

(dalje)

Sodobno kmetijstvo

Tudi vinogradništvo je pospešilo stopnjo svojega razvoja in tako skoraj dan za dnem opažamo novosti v načinu gojenja trt in uporabi materiala. V specializiranih nasadih so količi postali višji, podporniki trdnješi in zdaj kaže, da bo tudi žica postala odpornejša. Strokovnjaki ugotavljajo, da narašča uporaba žice v trtnih nasadih. Glede načina gojenja trt je tudi količina žice različna in znaša povprečno 5 stotov na hektar. Navadno uporabljajo pocinkano žico s premerom »16« in »18«. Doslej pa pocinkane žice niso v celoti zadovoljile vinogradnikov, saj jih je rja razmeroma hitro načela in občutno zmanjšala njihovo trajnost. To pospešuje predvsem protizajedavska sredstva. Zamenjava pretrganih žic pa povzroča občutno povečanje stroškov. Ni čudno, da so v zadnjih letih začeli proizvajalci pocinkanih žic posvečati več pozornosti njihovi odpornosti.

Najprej so ugotovili, da gre iskati glavne vzroke korozije v podnebnih razmerah, v geografski legi (stopnja korozije je npr. večja v bližini mest in morja), predvsem pa v uporabi protizajedavskih pripravkov. Raziskovalci so nadalje ugotovili, da se odpornost pocinkane žice poveča, in s tem njena trajnost, če je zunanja plast ali prevleka s cinkom debelejša. Seveda mora biti ta plast enakomerno porazdeljena in povsod enako debela, le tako je tudi bolj elastična.

V Belgiji so začeli proizvajati taško močno pocinkano žico, ki nosi ime Bekaert. Medtem ko znaša delež cinka v navadnih pocinkanih žicah od 70 do 80 gramov na kv. meter, znaša slednji v novih žicah okoli 240 gramov. Delež cinka je v novi žici večji v vseh njenih plasteh, posebno pa v zadnji, zunanji, kjer je 5-krat večji kot v navadni. Prednost pocinkane žice Bekaert je v njeni večji trajnosti, v njeni večji elastičnosti in hkrati mehko, kar vse preprečuje poškodbe in s tem omogoča znižanje stroškov. Potrebo po odpornejši pocinkani žici občutijo najbolj vinogradniki, ki imajo specializirane nasade, kjer je delež žice precejšen.

ZAJAMCENE VIŠJE ODKUPNE CENE V VELIKI BRITANII

Angleška vlada je sprejela sklep o povišanju cene nekaterim kmetijskim pridelkom. Nove cene zadevajo mleko, govejo meso, žito,ječmen in sladkorno peso. Hkrati je angleška vlada pripravila odlok o zajamčenih cenah tudi za svinjsko meso in to za kontingent približno 450.000 prašičev. Zajamčene cene so dobro sredstvo za uspešnejše in smotrnejše kmetijstvo, ker prispevajo k stabilizaciji proizvodnje (seveda, če se vnaprej določi tudi obseg proizvodnje).

POMARANČE PROTI PREHLADU

Znameniti ameriški znanstvenik in dvakratni Nobelov nagrajenec za fiziko Linus Pauling je odkril, da je askorbinska kislina, torej vitamin C, če zaužijemo dnevno 3 grame, odlično sredstvo proti prehladu. Do svojega odkritja je prišel Pauling povsem slučajno, kajti v resnici so njegove študije bile namenjene nekaterim pojavom shizofrenije.

UKREPI ZA UKINITEV LOVA NA PTICE V ITALIJI

Pred kratkim je ministrstvo za kmetijstvo pripravilo zakonski osnutek, ki predvi-

Uporaba pocinkane žice v vinogradu

deva odpravo člena št. 1 iz zakona št. 17, člena torej, ki je dopuščal v določenih primerih lov na ptice. V posebnem poročilu je kmetijski minister podčrtal dejstvo, da je sploh nemogoče natančno določiti, kdaj bi bil lov na ptice možen, predvsem pa je poudaril, da padejo v past vedno tudi koristni ptiči in da je zelo malo verjetno, da bi slednje lovci nato izpustili. Sploh je bila Italija zaradi lova na ptice stalna tarča napadov drugih evropskih držav, predvsem severnih in gre ta ukrep, kot je izjavil minister Natali, vzeti kot italijanski prispevek k vesplošnim naporom v letu varstva narave, ki gre zdaj h kraju.

USTANOVILI SO KRASKO ZADRUŽNO MLEKARNO

V ponedeljek zvečer so v Prosvetnem domu na Opčinah živinorejci iz tržaške pokrajine v prisotnosti predstavnikov kmetijskega nadzorništva in notarja ustanovili Kraško zadružno mlekarstvo. Stevilni živinorejci so najprej potrdili od pripravljalega odbora predlagani upravni svet zadruga, nadzor-

ni svet in razsodišče. Za tem je upravni svet, ki ga sestavlja devet članov, iz svoje srede izvolil predsednika zadruga Alfonza Guština s Cola, podpredsednika Josipa Miliča iz Zagradca in tajnika Stanislava Grudna iz Mavhinj.

Prisotni živinorejci so nato prediskutirali ustanovno listino in statut, s katerim jih je seznanil notar Poilucci v italijanščini in v slovenščini dr. Vremec s Pokrajinskega kmetijskega nadzorništva. Po dvehurnem obravnavanju so izvoljeni organi nove zadruga potrdili ustanovno listino in statut in s tem uradno ustanovili zadrugo.

S tem je bil storjen prvi korak k dejanski uresničitvi več kot potrebne zadružne mlekarne, od katere si živinorejci in strokovnjaki mnogo obetajo in pričakujejo, da bo bistveno pripomogla k preporodu živinoreje v tržaški pokrajini. Nedvomno je novo ustanovljena Kraška zadružna mlekarna dokaz tudi nove samozavesti naših kmetovalcev in njihovega zaupanja v to gospodarsko dejavnost. Prav zato gre vsem živinorejcem, ki so podprli pobudo in tudi pokrajinskemu kmetijskemu nadzorništvu, ki je ves čas vsestransko podpiral zamisel, iskrena zahvala naše javnosti. Novo ustanovljeni zadrugi želi mnogo uspeha in najširše uveljavitve tudi naš list.

TEDENSKI PREGLED DOMAČEGA ŠPORTA

ODBOJKA

CELANA - BOR 0:3 (10:15, 9:15, 3:15)

Po dolgi in utrudljivi vožnji so se Borovci srečali z že tradicionalnim nasprotnikom Celano iz Bergama. Vsi smo upali v zmago naših predstavnikov, nihče pa si ni pričakoval, da bodo Tržačani s tako lahkoto odpravili gostitelje. Borova obramba je končno začela dobro delovati, napad pa se je začel posluževati poleg ostro toččenih, tudi dobro in premišljeno plasiranih žog.

Prvi set se je odvijal z rahlo premočjo Veljakove ekipe. Drugi set pa so domačini silovito začeli in povedli s 7:1. Prav tedaj pa se je izkazala zrelost plavil, ki so se zbrali in dovolili nasprotniku, da je zbral do konca niza le še dve točki. Zadnji del igre je bil le še formalnost, saj demoralizirana Celana ni nudila več nikakega odpora.

Sedaj smo torej na pragu tekme, na kateri bo Bor postavil na kocko vse svoje upe. Sobotno srečanje s Petrarco bo izredno važno in Borovci se resno pripravljajo. Prvič bomo letos videli v polju Klavdija Veljaka, ki se je končno odločil, da se vrne v svojo ekipo. Prepričani smo, da nas naši fantje ne bodo razočarali; naloga vse slovenske športne publike pa je, da jih v soboto polnoštevilno bodri.

KRAS - MERANO 3:0 (15:11, 15:11, 15:9)

Okrnjena ekipa zgoniškega Krasa je v soboto odpravila Merano. Stevilni navijači so od samega začetka bodrili svoje ljubljence, igralci pa so dokazali, da so premagali malodušje in da je bil dogodek v Padovi le izjema. Prepričani smo, da je ta zmaga predvsem moralno dvignila Kraševce, ki spet z zaupanjem gledajo na nadaljevanje prvenstva.

Prvi set je potekal v znamenju enakovredne borbe do stanja 11:11, nakar so zgoniški fantje z učinkovito igro nadkrčili goste in jih pustili pri enajstici. V drugem setu so rdeči takoj povedli in ohranili vodstvo do konca. Tretji niz pa je bil verna slika prvega. Merano je že vodil z 9:6, Kras pa se je tedaj prebudil in ni več dovolil nasprotniku, da bi osvojil še kako točko.

KOŠARKA

BOR - TREVISO 57:43 (30:26)

Bor je osvojil svojo tretjo zmago proti zadnjemu na lestvici, ki pa nikakor ne zasluži tega mesta. Treviso se je predstavil kot solidno moštvo, z dobrimi posamezniki, ki odlično mečejo na koš. Po začetnih metih je kazalo, da bodo tržaški fantje imeli lahko delo. Gostje pa so si takoj opomogli in se nevarno približali domačinom. Tako se je prvi del igre končal le z rahlo prednostjo Bora. V drugem delu, potem ko je nasprotnikov trener skušal zaustaviti plave z obrambo na moža, so plavi z lahkoto nizali koš za košem, tekmece pa so onemogočili skoro vsak met. Borovci so tako zmagali s 14 točkami prednosti in se spet vrnil v zgornjo polovico tega zanimivega in enakovrednega prvenstva.

NAMIZNI TENIS

SOKOL - CSI FRIULI 5:1

Ekipa Sokola je končno sama na vrhu lestvice prvenstva C lige. V nedeljo je po napeti igri odpravila neposrednega tekmeča iz Vidma, ki je dotlej bil še nepremagan. Domačini so živčno pričakovali to srečanje, saj so se še dobro spominjali lanskega pekočega poraza s 6:3. Skoro vsa srečanja so bila napeta in enakovredna. Začel je mladi Fabjan, ki je po več kot polurni igri s težavo odpravil prvega nasprotnika z 2:1. Tudi drugo srečanje je Fabjan osvojil z istim izidom. Najbolj dramatična je bila tekma med Cattonarjem in Archidiaconom G., ki je najboljši igralec CSI. Končala se je po dolgi borbi z izidom 2:1 v korist Furlana, potem, ko si je Nabrežinec zapravil zmago v prvem nizu. Že v drugem srečanju pa si je Cattonar opomogel in prepričljivo premagal Archidiacona N. z 2:0 (13, 5). Edino Ukmar je obakrat z gotovostjo zmagal. V zadnji tekmi z Archidiaconom G. pa ga je sodnik opomnil zaradi živčnega nešportnega izpada. Prav bi bilo, da bi se ta sicer odlični igralec bolje obvladal in se vseskozi zavedal, da za zeleno mizo predstavlja predvsem svoje domače društvo, ki poleg pozitivnih nastopov, pričakuje od svojih atletov tudi in predvsem športno vedenje.

ketna

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 20. decembra, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Haydn: Andante con variazioni v f molu. Igra Demšar; 10.45 Za dobro voljo; 11.15 Oddaja za najmlajše; Z. Tavčar: »Dvojčka Gad in Modras«; 11.35 Ringaraja za naše malčke; 11.50 Vesele harmonike; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Staro in novo v zabavni glasbi predstavlja Naša gospa; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 »Zeno Cosini«. Drama v dveh delih. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira Babič; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Lahka glasba; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Filmska glasba; 20.00 Sport; 20.30 Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti, priprav. Reharjeva; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba; 22.20 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 21. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za šole (za srednje šole) 12.00 Kitarist Powell; 12.20 Kalanova: »Pomenek s poslušavkami«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time; 17.35 Obletnica meseca; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Radio za šole (za srednje šole); 18.50 Deželni skladatelji; 19.20 »Odvetnik za vsakogar«; 19.25 Zbor »G. Peresson« iz Piano d'Arta; 19.45 Revija glasbil; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Glasbene razglednice; 21.00 Kulturni odmevi; 21.20 Romantične melodije; 21.35 Slovenski solisti. B. sist. Jože Stabej, pri klavirju Dekleva. Samospevi Beethovna in Rahmaninova ter ljudske pesmi; 22.05 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 22. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Na elektronske orgle igra Carnini; 12.10 Bednarik »Pratika«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas — Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 19.00 Otroci pojo; 19.10 Pogovori z Robertom Hlavatyjem; 19.25 Otroški zbor tržaške Glasbene Matice, vodi Žerjalova; 19.40 Glasbeni best-sellerji. 20.00 Sport; 20.30 Eulambio »Madamigella Figaro«, operna enodejanka; 21.35 Melodije v polmraku; 22.05 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 23. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 12.10 Likli iz naše preteklosti; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Slovarček sodobne znanosti; 17.55 Jevnikar »Slovenščina za Slovence«; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 18.50 Koncertisti naše dežele. Pianist Gherbitz; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Jazz ansambli; 19.40 »Gor in dol po sred' vasi«, priprav. Grudnova; 20.00 Sport; 20.30 Simf. koncert; V odmoru (21.10) Za vašo knjižno polico; 21.50 Ansambel Golden Grass; 22.05 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 24. decembra, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Pod farnim zvonom župne cerkve v Oblici; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time; 17.35 Kako in zakaj; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Recital violonista Markoviča, pri klavirju Pisani; 19.10 Pisani balončki. Pripravlja Simonitičeva; 19.30 Izbrali smo za vas; 20.00 Sport; 20.30 Božični koncert Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu vodi Harej; 21.00 Mahnič »Eno je Dete rojeno«. Božična radijska igra. Radijski oder, režira avtor; 22.15 Pred jaslicami, album motivov; 24.00 - 01.00 Prenost polnočnice iz župne cerkve v Bazovici.

♦ PETEK, 25. decembra, ob: 8.00 Koledar; 8.30 »Tam stoji pa hlevček...«; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Torroba: Sonatina v a duru za kitaro; 10.00 Nabrežinska godba; 10.15 V prazničnem tonu; 11.15 M. Susić »Borutov božič«. Mladinska igra; 11.35 Bach: Koncert v a molu za violino in godalni ork. Godalni orkester tržaške Glasbene matice vodi Kjuder. Solist Bravničar; 11.55 Poje Mahalia Jackson; 12.15 Slovenski ljudski motivi v Bevilacquaovi prireditvi; 12.30 Glasba po željah; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Veliki orkestri lahke glasbe; 15.30 Mahnič »Eno je Dete rojeno«. Božična radijska igra. Radijski oder, režira avtor; 16.45 Znani pevci; 17.20 Za mlade poslušavce: Govorimo o glasbi; 18.15 Vinko Beličič bere svoje pesmi; 18.25 Duhovne pesmi izvajajo Gloria Davy in Golden Gate Quar-

F.J. * 62

S M R T V POMLADI

Spet je pomolčal in potegoval iz pipe.
»Ali verujete v tak čudež, Tine?«
»Hočem verjeti.«
»To so pravilne besede: hočete verjeti. Tudi če čutilite, da pravzaprav ne morete, da je težko verjeti. Toda hočete. In imate prav. Vi ste mladi, v vas je več vere, več zaupanja v bodočnost, več vedrine — in manj razočaranja. Toda nekaj vam rečem Tine: mislite na to, da ste le vi in da ste taki, kot ste, duša in vest tega našega ubogega naroda. Mislim, da ni v Evropi in morda na svetu ljudstva, ki bi ga bili zunanji in notranji sovražniki in izdajavci skušali s tako vztrajnostjo, s takim zagrizenim besom razkrojiti in raznaroditi, ga potučiti in mu vzeti samozavest. Ze sto let in več se trudijo, da bi mu ukradli dušo, da bi naredili iz njega nekaj drugega, kar je v resnici, da bi potvorili njegovo naravo, njegov jezik, njegovo zavest, celo njegovo zgodovino. Ta narod je kot hirajoči bolnik in okrog njega se ne gnetejo tisti, ki bi ga hoteli ozdraviti, ampak tisti, ki čakajo na njegovo smrt, ki bi jo hoteli čimbolj pospešiti. To so naši veliki srbi in jugoslovenarji, tisti, ki jih diktatura drži na vrhu, ker sicer ne pomenijo nič, naši lastni izdajavci, ki bi nas hoteli prepričati, da bi sprejeli tuj jezik in postali nekaj drugega, kot kar smo in za kar sta nas napravila naš izvor in zgodovina. In to so italijanski fašisti, ki gnjavijo našo Primorsko in streljajo ter zapirajo naše ljudi tam. In to sa hitlerjanci in drugi velenemški nacionalisti. Vsi čakajo kot jastrebi, da začno ključvati naše narodno telo, še preden bo čisto mrtvo, da ga raznesejo in požoro...«

»Ne govori tako, prosim te,« se je zgrozila gospa. »Kar strah me postaja.«

»Mene tudi,« je rekla Verica.

»Saj vaju je lahko,« se je nasmehnil profesor in resni obraz mu je omehal nasmeh.

»Tako je pač... Povedal sem, kaj mislim — tisto, česar vam med učnimi urami nisem mogel povedati,« se je spet obrnil k Tinetu. »Saj ni treba, da vzamete stvari tako tragično, kot jih jemljem jaz. Toda imam hude slutnje, Tine. Edino upanje ste vi, vi mladi... Se spomnite, da sem vam nekoč med svojo zgodovinsko uro zaplenil na roko pisane revijice, ki ste jo brali pod klopjo?«

Tone je zardel.

»Spominjam se...«

»Mislim, da je bilo v šesti,« je rekel profesor. »Najprej sem vas mislil pokarati, ker ne pazite in berete pod klopjo. Toda ko sem vrgel pogled v revijico, sem molčal, ali ne, in predaval naprej, kakor da se ni nič zgodilo.«

»Res je.«

»In nisem tistega nikoli več omenil.«

»Ne.«

»Vidite, bežen pogled v tisti vaš dijaški listič mi je dal več zaupanja v našo narodno bodočnost in mi bolj osvetlil našo narodno zgodovino kot ves naš tisk, kot cele knjižnice. Tam sem našel članke, ki so govorili o naši narodni prteklosti, o žalostni sedanosti in o boljši bodočnosti, predvsem pa o nujnosti boja za boljšo bodočnost. Se spominjate, Tine?«

»Seveda se spominjam.«

(dalje)

V OCENO SMO PREJELI:

»Še večja ljubezen«. Pot nekega duhovniškega poklica. Spisal dr. Valter Dermota SDB. Izdale in založile »Knjižice«, Ljubljana - Rakovnik. Strani 56.

»Sloveni in Italia«, vestnik v italijansčini, leto IX., št. 9, izdaja EST - Založba tržaškega tiska, Trst. Ureja prof. dr. Andrej Budal.

»Mladje«, 9-10 št., koroška kulturna revija 1970. Izdajatelj, založnik in lastnik Klub Mladje, poštni predal - Postfach 307, 9010 - Celovec-Klagenfurt.

tett; 18.55 Dallapiccola: Koncert za božično noč leta 1956. Simf. orkester RAI iz Turina. Solist: sopr. Laszlo; 19.10 L. Zorzut »Božična čuja tli«; 19.20 Glasbeno vezilo; 19.45 Zbor »J. Gallus« iz Trsta vodi Vrabec; 20.00 Sport; 20.45 Praznovanje Gospodovega rojstva v svetu — izbor zapiskov in melodij.

♦ SOBOTA, 26. decembra, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Božični motivi; 9.00 Glasbena fantazija; 10.00 Iz slovenske folklore »Na Buozič«, priprav. Reharjeva; 10.30 Brahms: Simfonija št. 1 v c molu, op. 68. 11.15 Sestanek s pevcema Maustakijem in Sanniovo ter Melachrinovim in Vaughnovim orkestrom; 12.10 Božične razglednice; 13.30 Glasba po željah; 14.30 Pianist Lesjak; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 V. Calvino: »Zvezda je obstala«. Enodejanka. Prevedel Beličič. Radijski oder, režira Kopitarjeva; 16.30 Dunajski valčki; 17.15 Lepo pisanje; 17.25 Za mlade poslušavce: Sobotni sestanek; 17.55 Moj prosti čas; 18.15 Beethoven: Trio št. 5 v d duru, op. 70. Igra Trio Lorenz; 18.40 Nepozabne melodije; 19.10 Družinski obzornik; 19.30 Harmonija zvokov in glasov; 20.00 Sport; 20.50 M. Mahnič - J. Stritar: »Stritar, realistični pisatelj«. Radijski oder, režira Peterlin; 21.30 vabilo na ples; 22.30 Zabavna glasba.

S TRŽAŠKEGA

PREJELI SMO:

»Beseda razlaščenec«, priložnostna številka (numero unico), december 1970. Trst, 4 strani. Izdalo Združenje Odbor za pomoč razlaščenecem, Dolina 37.

Združene šole Sv. Ane, Skednja in ul. sv. Franciška bodo priredile v torek 22. decembra, v škedenjski kinodvorani

BOŽIČNO VOŠČILO

Nastopilo bo 70 otrok s pestrim sporedom prizorov, deklamacij, božičnih voščil in pesmi.

Za prizore in deklamacije so poskrbele učiteljice posameznih šol, za petje Dušan Jakomin, za priložnostni govor in povezavo gospa Pavla Kopalova.

Začetek ob 20. uri. Vabljeni starši, sorodniki in prijatelji otrok.

PREDAVANJE

V Marijinem domu v ul. Risorta 3 bo predaval v soboto 19. decembra ob 8. uri zvečer dr. Matej Poštovan o temi:

»Sindikati, stavke in socialna reforma«.

Vljudno vabljeni. Vstop prost.

Organizacijski odbor

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna »Graphis« Trst